

2. Խաչակրաց եկեղեցիները Կեսարիոյ մէջ.

Ա. Պատմութիւնը.

Խաչակրաց յաղթանակով գրաւուեցաւ Կեսարիան և դարձեալ ան եղաւ կեդրոն բարգաւաճման և զարգացման. նորոգուեցան բիւզանդական շրջանէն մնացած եկեղեցիները և շինուեցան նորեր արևմտեան ճարտարապետական ոճով: Անոր նաւահանգիստին գիւրութիւնները կը հրապուրէին զանազան ազգերէ վաճառականներ՝ որոնք իրենց առևտրական ձեռնարկներով ծաղկեցուցին քաղաքը:

Պաղտին Ա. էր որ 1101ին գրաւեց Կեսարիոյ նաւահանգիստը Ճենովացիներու նաւատորմին օգնութեամբը: 1148ին Ալֆոնս-ժուրտէն՝ Թուլուզի կոմսը հազիւ ոտք կոխած Սուրբ Երկիրը՝ ուր ան ծնած էր և կու գար պաշտպանել զայն՝ ապրիլին մեռաւ Կեսարիոյ մէջ և հոն թաղուեցաւ: 1187ին Սալահէտտին գրաւեց այս հին քաղաքը և քանդեց ամրութիւնները: Անոր կողմէն 1192ին յանձնուեցաւ քրիստոնեայ իշխաններուն: Gautier Avesnesի ձեռքով 1218ին քաղաքը թէև նոր պարիսպներով օժտուեցաւ, սակայն դարձեալ Սարակինոսները աւերեցին: Զինուորները ապաստանեցան Աքքեայի մէջ: 1251 մարտին, Ս. Լուդովիկոս հոն եկաւ և տարի մը բնակեցաւ և զբաղեցաւ վերաշինելու պարիսպը, բայց 1265ին Պիպարս պաշարեց զայն, մարտ 5ին գրաւեց և կործանեց: ԺԼ. դարու վերջին տարիները անոր աւերակները ձէզար փաշա գրաւեց և իբր քարահանք շահագործեց՝ Աքքեայի պարիսպը և մեծ մզկիթը կառուցանելու համար: Անորմէ վերջ, տեղացիներն ալ սկսան ժողվել տաշուած քարերը իրենց պէտքերուն գործածելու կամ արտածելու համար, այնպէս որ այժմ քաղաքին հին շինուածքներէն գրեթէ այլևս բան մը չէ մնացած:

1659ին ասպետ Arvieux Կեսարիոյ մէջ գտած է «աւերակներու կոյտ մը, ինչպէս նաև Աքքեայի մէջ»: ԺԼ. դարուն Pococke, 1854ին Guérin տեսան միևնոյն քառսը: 1859ին Rey գծեց Խաչակիրներու պարսպին յատակագիծը. անկէ յետոյ հին պարիսպին ուրիշ նոր յատակագիծ մ'ալ հրատարակուեցաւ The Survey